

Гордана Ђирјанић
МРЕЖА

vukoticmedia.rs

Гордана Ђирјанић

МРЕЖА

M
Vukotić
Media

Beograd, 2013.

1

Несрећан случај не бира време, место ни сталез. Четворо људи ћаскало је једног предвечерја у дневној соби луксузног београдског стана, кад је изненада започела тутњава, па треска ту негде, у непосредној близини, она врста грувања што збуни чула до тачке да не може да се реагује: ништа се још не види, никаква промена, а слух преводи мозгу да је злодух рушења већ ту и да је живот у опасности. Док не схватимо шта се заправо збива, све долази у обзир. Тако се дочекују ерупције вулкана, тако ненајављена бомбардовања – тропот распара миран ваздух свакодневице затичући човека у некој обичној радњи, у којој може остати скамењен за сва времена, попут житеља Помпеје.

Неверица четворо људи потрајала је неких десет секунди, током којих се одиграла, у сваком од њих, тешко описива спознаја крхкости људске судбине. Нису то биле логичне мисли, нису имале кад да се згрушају, већ само сплет животињског страха и оне неке муњевите калкулације знаним подацима и непознаницама. Све четворо су инстинктивно погледали у лустер: ако би се лустер њихао то би значило да

је земљотрес. Десет секунди сурвавања и громогласног лома било је дуго, развукло се у малу вечност током које је збуњеност прешла у унезвереност, а опет, било је сувише кратко да би се ико померио с места или пустио какав глас.

Година је 2012, али није дванаести месец нити је двадесет први дан, па је смислено упитати се да није по среди нека обмана или грешка. Није сувишна ни претпоставка да је неко од присутних повукао конач среће, макар и несвесно – претпоставка као саливена за ову причу, па била она тачна или не. Истина је да има људи за које се испостави да су баксузни, има и познатих случајева, довољно је укуцати на Интернету „баксуз“ или „малер“ па да искоче собарица са Титаника, Вајолет Џосеп, која је преживела или „изазвала“ три бродолома, Перси Шели, изабраник зле среће која му је косила децу и наводила на самоубиство вољена бића – с тим што је слава његових стихова бацила у засенак његов баксузлук – или Алфонс XIII, шпански краљ у чијем је животу број 13 одиграо злокобну улогу, о чему обавештава и знаменити српски сведок: када би баксузни краљ ушао у неку отмену римску башту, гости су се, тобож неупадљиво, дизали од столова и напуштали локал.

Сад, пошто долази у обзир и тако нешто, здравом разуму намећу се нова питања. Да ли је баксузлук објективна или „објективна“ чињеница? Колико свест околине о нечијем заумном дејству, с једне стране, и свест субјекта о свом баксузлуку с друге, утичу на делотворност овог својства? Ако оно заиста постоји, мора бити да има случајева да нико, ни баксузна особа ни њена околина, не зна да је ова изазивач најразличитијих незгода, немилих догађаја, па и несрећа.

Није пожељно оставити оно четворо људи у положају у којем смо их затекли, али догађај је управо такав да није наод-

мет још мало разгрнути претпоставку која је искрсла. Ако нечије необично својство може да буде обавијено општим незнањем, закони логике упућују на то да постоје још три могућа сценарија: да су и баксузна особа и њена околина упознати са погубном особином дотичне; да околина зна, али да је субјект блажено несвестан свог утицаја; најзад, да баксуз зна да је баксуз, али то крије као змија ноге, наиме, други људи нису, или још нису, свесни да се налазе у делокругу особе која је мамац зле коби.

Ствар је свакако веома сложена, а поврх тога и недоказива, међутим, није овде реч о позитивним чињеницама него о души – о томе како се из првог од поменути четири случаја прелази у последњи. Догађај коме смо присуствовали, макар само на десет секунди, довешће до тога да једна баксузна особа стекне свест, или прецизније, самосвест о својој особини. Да ли је баксузна и зашто је таква, ни то неће остати тајна, али у овом часу важан је онај душевни потрес кад сама увиђа узрочно-последичне везе између свог присуства и напрасних непогода, ђачким језиком речено, када сабере два и два.

И нисмо се насумице послужили ђачким језиком, ако се узме у обзир да је хероина ове интимне драме сеоска учитељица, колико год било неправедно прилепити јој, од самог почетка, етикету сеоске учитељице са свим оним што то подразумева. Соња Урушевић, удата Лончар, градско је дете, у неку руку и авантуристкиња, поготово откако је одлучила, има томе пуне две године, да се упусти у авантуру сеоског живота. Београђанка, дакле, и српско село, са свим оним што подразумевају ти подаци, иако није сувишно рећи и то да догађаји, људи и њихова својства прелазе у причу управо због онога у њима што се не подразумева.

У Соњином животу и око ње догађало се већ много тога што искаче из струјног кола свакодневице. Јесте, догађало се, без икакве сумње, а њена перцепција тих догађаја тек ће постати догађај по себи, што је и прави разлог да се вратимо у ону дневну собу, и то уназад – мало више од једног сата пре тутњава.

Након посете мужу у болници „Свети Сава“ – оној за коју важи неписано али злокобно правило о начину на који се из ње излази – Соња је свратила код старих пријатеља, Срђана и Даше. Свратила је као на предак, пре него што ће се извести на друм да вози до куће неких шездесет километара. Дошла је код њих да се смири, међу срећним људима, у срећној породици, али је тражени мир потрајао сувише кратко. Отићи ће растројена, у горем стању него што је дошла.

Јавила им се телефоном још претходне вечери знајући да ће наредног дана за Београд, а кад јој је Срђан рекао да му је мајка дошла у посету, из Женеве, био је то добар изговор да им се најави – да поздрави тетка-Сиду и изјави саучешће. Срђанов отац преминуо је претходне зиме, умро од старости, и ваљало је загрлити удовицу, мајку свог друга из основне школе, коју познаје толике године.

Није имала намеру да их оптерећује својим бригама, ни да их увлачи у своје мракове. Свесна тога да је склона јадању – као уосталом и већи део нације – такође је знала да се пријатељство храни смехом, или бар сећањем на заједнички смех, па је унапред решила да ништа не говори о себи, а да о Марку, кога је оставила у болници у јадном стању, каже само оно нужно, најкраће могуће, и то само ако је питају. Носи у свом пртљагу, као припремљене, и забавне анегдоте из сеоског живота, уколико се и оне, под неким новим светлом, не преокрену у своју супротност.

Тетка-Сида јој се учинила опорављеном од губитка. Смршала јесте, али то јој је и требало.

- Како се сналазите сада на шалтерима? – упитала ју је.
- Режије, банке, папирологија? – знала је да је тетка-Сиду муж целог живота штитио од пипака администрације и третирао као да је од порцелана. Неке жене умеју да се поставе као принцезе од самог почетка, с тим што у таквим браковима и деца остају у другом плану.

Откако је ушла у стан и села у кожноу фотељу наспрам старице коју је затекла у двоседу испред телевизора, Соња јој се посветила као да је заиста дошла њој у посету. Срђан је излазио из дневне собе па улазио и седао на тврду столицу, као пуки сведок овог сусрета, леђима окренут ТВ екрану на коме су промицале, без звука, јарке боје сарија у индијској сапуници, али није издржао да се не укључи:

- Ах, па то је најмања брига! Постала је експерт. Шалтерски службеници дрхте пред њом.

Његова спознаја из младости да је остао ускраћен за мајчинску љубав, у зрелом добу постала је активан однос нежног подсмеха. Старица је ову упадицу прихватила с кикотом.

- Хоћеш да испричаш оно? Али немој да претерујеш... – кокетно је подстакла сина, који је сада вртео главом и правио гримасе у смислу да је добро познаје и да је с њом тешко изаћи на крај.

- Прво сам морао да је научим како се улази у једну женевску банку, да треба да позвони, па да сачека да се затворе прва врата и тек онда да позвони на друга.

- Баш си безобразан! Као да је то тешко научити – смејала се Сиди, срећна што је у центру пажње.

- Идемо по реду! – Иако је деловало да су улоге родитељке и детета замењене, Срђан је, у суштини, заводио мајку,

нешто што му није ишло од руке кад је био дечак. – То си научила. Али, онда је морала да научи да се у банци не виче. Кад је дошла на ред, није ни пришла шалтеру, него са оне црте на патосу... – имитирајући мајку, завикао је промењеним, крештавим гласом: – Хоћу да подигнем хиљаду евра! Људи гледају, ја у земљу да пропаднем... Мама, шапнем јој на српском, тише мало, не сме нико да чује шта хоћеш... А она мени на француском: Шта је, хоћу своје паре, зато сам дошла!

Тетка-Сида се заценила од смеха, тобож застиђена што је син тако представља, као сељанку.

- Није баш тако било. Можда сам рекла мало гласније... – склања косу са чела, забацује главу као стара дива. – Што да се стидим ако имам паре! Знаш – објашњава Соњи – Јордан ме је обезбедио, оставио ми је две пензије, државну и приватну, и уштеђевину у три банке. Много је волео берзу, и умео је са берзом. Сад ја лепо одем у сваку банку једном месечно, да видим колика је била месечна зарада. Лакше ми је да прошетам него да тумачим оне папириће које ми шаљу поштом, то је много компликовано.

- Залудан поп и јариће крсти! – каже син, учитељски, док брише наочаре. – Уместо да оде у музеј, или на кафу са другарицом, она себи направи излазак, дотера се па запуца у обилазак банака.

Сида се тресе од смеха, као, на свој рачун, а истовремено му прети прстом што је представља као луду богаташицу.

- Па, излазим са другарицама после. Имам другарице, и то добре, све удовице, сад сам им се и ја прикључила. Ако не сваког, оно бар сваког другог дана се виђамо. Е, да знаш – контрира сину – и у музеј смо ишле. Али, највише волимо да се нађемо у посластичарници и да једемо колаче.

- Само тако! Само тако! – прекорева је Срђан полушаљиво. – Сада немаш доктора у кући да ти мери притисак и да ти дозира слаткише.

Сида се намах уозбиљила.

- Био је много добар кардиолог. Сви су га поштовали. Недостаје ми – брише сузу која се још није ни помолила. – Него, Соња, дете, причај... Како си ми ти? Каже ми овај мој деран – кога, у знак праштања, погледне испод ока – да си се одселила из Београда и да сад живиш на селу као сеоска учитељица. Не могу ни да замислим како је то сада по Србији.

- Напорно – каже Соња. – Али, није незанимљиво... – додаје, угризнувши се за усну зато што је слагала и зато што је Срђан гледа.

Он је добро познаје, толико добро да зна кад лаже. И баш зато, да се она не би упетљала, он излази из дневне собе: још ничим није послужио гошћу.

- Није српско село што и швајцарско – наставља Соња уопштено, али слободније – нема идиле, менталитет је и даље сеоски, провинцијски, али човек у својој кући организује да му буде добро, као ма где другде. Посао доживљавам малтене као мисионарски и за сада ме то испуњава. На децу још може да се утиче.

- Свака ти част, дете – каже старица. – У време кад сви беже у иностранство, ти се запутила у још црњу провинцију него што је Београд. Свака ти част!

Соња је свесна да има посла са старом женом, већ Женељанком, која је отишла с мужем у Швајцарску пре безмало четрдесет година, оставивши децу на бригу бабама; свесна је да разговара са покондиреном старицом, али ипак старицом, па нема смисла да са њом сада расправља о томе да ли је и зашто Београд провинција.

У том тренутку бучно су се отворила улазна врата и зачула се граја у ходнику: ушла је Даша са млађом ћерком Мином и

Минином другарицом. Даша је пожурила у дневну собу, изгрлила гошћу и извинила се што није била ту да је дочека:

- Водила сам децу на тенис – објашњава, да би у истом даху довикнула ћерки: – Истуширајте се па дођи да се лепо поздравиш са тетка-Соњом – и мужу: – Срђане, зар је могуће да ничим ниси послужио своју другарицу!

Он је, међутим, већ на вратима, са огромним послужавником испред себе, али пре него што ће га спустити на сточић, нема му друге него да с пуним рукама пољуби жену у потурени образ. Донео је зделице с маслинкама, зеленим и црним, и два тањира: у једном режњеви тек исеченог пршута, у другом троугласте шните качкаваља.

- Јесте ли за вино, моје даме, имам белог вина из Неготина, тамјанику, боли глава!

Све три даме су за вино, Даша је већ села поред свекрве.

- Како је Марко? – пита, забринута, као да унапред зна да не може чути ништа добро.

- Тренутно је у болници, на испитивању. Поново пије – каже Соња, не може да каже пријатељици да је добро ако није, али је чврсто одлучила, још пре него што је дошла, да по том питању не иде у детаље, да не кука. – Пије! Да. И то не мало. Али, опет, другачије него пре, сад нема ноћних излазака: у Дубатку, ону једну једину кафану затворе чим се смрачи. Сада солира док сам ја на послу. Али, пошто то ради у кући, кад прекардаши стровали се у кревет и одспава. Све заједно, делује лакше него пре.

- Он се пензионисао, зар не?

- Па, да... – Соња клима главом а у себи се ишчуђава питању: Даша врло добро зна да је Марко у пензији и да су тек по његовом пензионисању решили да оду из Београда, а ово сад пита само да би истакла, пред свекрвом, њихову разлику у годинама.

Тек у овом тренутку призвала је у свест праву меру свог односа са домаћинима. Својевремено, када је Марку први пут дала ултиматум и напустила кућу, Срђан и Даша примили су је на стан и храну безмало месец дана. После тога, ствари су и у њеном животу дошле на своје место, барем на извесно време, али после тога њени односи са Срђаном и Дашом изгубили су поверење које је дотад деловало „за цео живот“. Ништа се није десило тада, у њиховој кући, никаква непријатност, само је испало да је близина била претерана – гостопримство од месец дана поремети и љубавничку, а некто пријатељску приност. Да ли су њих двоје после тога направили дистанцу да се ствар не би понављала, или је она, Соња, почела да осећа стид пред њима због неприличности свог брачног живота, ни сама то није могла да разлучи, тек, пријатељство је изгубило лакоћу која га је дотад красила. Негдашњи, готово свакодневни телефонски разговори с Дашом престали су, а другарство са Срђаном, које је од ђачког ривалства било израсло у саучесничко паметовање, преокренуло се у наглашену уљудност без трага од узајамне радозналости. И тако је већ седам година, у ових последњих седам година заједно глуме блиско пријатељство док су уистину постали уздржани, и они и она. Много ређе се срећу, и то увек код њих у кући: Срђан и Даша никада нису прихватили Марка као пријатеља, а од времена кад им је Соња, у улози жртве, поверила све мане свог брачног друга, нису ни покушали да ретуширају ту понуђену слику. Додуше, откако се она одселила из Београда, реткост ових сусрета постала је и оправдана, сад се то свело на двапут годишње.

- Сигурно му недостаје посао. Пише ли нешто? Добар новинар, а он то јесте, не мора да буде запослен да би писао.

- Не знам. Доста времена проводи за компјутером. Можда нешто и пише, али, колико ја знам, не објављује... – зауставила се.

Рекла је више него што је хтела, још једна реч о овој теми и постаће патетична... Зато је нагло заокренула разговор у смеру Швајцарске, првим питањем које јој је пало на памет: осећа ли се криза у Женеви? Рачунала је с тим да тетка-Сида само чека да се врати у центар пажње. Али, тек што је старица почела да објашњава колико је се мало тиче светска криза, коју је њен муж одавно предвидео, ушле су девојчице. Мина је порасла, раскрупњала се, што је нарочито упадљиво поред мршаве другарице. Коса им је обема мокра, тек рашчешљана, и само што су се поздравиле са гошћом, обе се окрећу храни на сточићу, напунивши шаке сиrom и пршутом.

- Сине, идите у кухињу и направи вам сендвиче - каже Даша, на шта девојчице, ћућорећи између себе, напуштају собу док мајка оправдава дечју прождрљивост: - На тениском игралишту тако изгладне да би појеле печеног вола.

Док жене лискају жуту тамјанику из елегантних винских чаша са ножицама од четврт метра, и само узгред боцкају мезетлук дизајнираним набадалицама, Срђан повремено одлази у кухињу и неупадљиво доноси нове и нове тањире: са ринглицама, са колутићима козјег сира, са луком из туршије, величине кликера... Увек је он био тај који брине о мезетлуку и пићу, такође о роштиљу, као да су то еминентно мушка задужења, док Даша блиста као ауторка компликованијих јела, ручкова и вечера, за шта је потребна вештина поховања, шпиковања... Код Срђана и Даше добро се јело. И уопште, све је код њих на високом нивоу - увек било - што Соња прима као природно стање ствари.

Ниво је свакако најучесталија реч у Дашином вокабулару, а може се односити на особу, вечеру, хотел, стан, летовање, свадбу, град, тениски меч и шта све не. Кад је нешто хтела да опише у суперлативу, то је засигурно било на „најви-

шем нивоу“. Све што је елегантно, скупо, пожељно, луксузно, професионално, бриљантно, пажљиво припремљено или организовано, за Дашу је напросто на нивоу, а Соња је давно, и без ироније, прихватила ту њену црту, прекривајући је сада филозофијом једне старице из Дубатка, коју је и сама усвојила: Свак је некакав! Али, како да не примети, кад тако добро познаје овај стан и све детаље у њему, колико су нови тањирећи, на којима Срђан износи храну – „на нивоу“.

- Видим, имаш нови сервис. Диван је – није могла да не каже: тањирећи и зделе са ушицама су заиста прекрасни, од најфинијег порцелана, са шаром по целој површини, у бледим нијансама плаве и зелене боје.

- А, јеси видела?! – Даша сад цвета, похвале за свој добар укус увек је примала као уздарје. – На врху Балканске, има неколико месеци да су отворили једну фантастичну продавницу, држе само енглески порцелан. Веџвуд и те ствари... Прескупо је, али не можеш да одолиш колико је леп сваки комад. Највиши ниво! Нема даље! И казала сам: зашто да не приуштимо себи то задовољство да свакодневно обедујемо из порцеланских тањира и пијемо чај из краљевских шоља. Једном се живи! Знаш да ја не волим да потцењујем свакодневицу, оно, један сервис за госте а други за укућане. Не, не... Па шта ако се неки комад и разбије? Нећу да мислим! Ово је класичан сервис, класична је и шара, увек ће моћи да се докупи.

- Вала, кухиња као што је твоја заслужује овакав сервис – казала је Соња, малтене искрено.

Изговоривши то сећа се своје запањености, пре две-три године, када су је увели у нову кухињу, да се похвале. Соња је волела њихову „стару кухињу“ – они су је тако називали – за коју је увек мислила да је најлепша и најлуксузнија у целом Београду: пет-шест метара дужине, висећи елементи и до-

њи ормарићи од пуног дрвета, са ручкама од мајолике, радна плоча од мермера, затим безброј фиока и фиокица, застакљени елементи, отворене полице за зачине, аване, украсне тегле... Није имала ширину за неки велики сто, али две особе могле су комотно у њој да ручају. Обожавала је ту стару кухињу у којој је провела многе сате, по величини раскошну а по стилу рустичну, али Срђану и Даши је таква очигледно досадила. Када је први пут видеала нову мало се разочарала, али није то смела да покаже поносним домаћинима док су јој показивали „чуда“ технологије и „оптималну“ искоришћеност простора. Од најквалитетнијег и најсавременијег материјала – медијапан ојачан гранитним прахом и прелакиран до високог сјаја – крем боје, са још компликованијим преградама, деловала је не само веће него асептично, налик на ходник васионског брода: сајбер естетика, апарати најновије генерације, горњи елементи издужени до плафона, пескирано стакло, шљаштећа славина на судопери, масивна као перископ подморнице. Наравно да је била на „највишем нивоу“, али је Соњи била одбојна и хладна у поређењу са старом кухињом, оном што уопште и није била стара, а чија једина мана, у очима њених власника, беше то што је рустична. Сад, кад их тако ретко посећује, нема обичај ни да завири у кухињу, ову нову.

Неко би се овде могао упитати од каквог су значаја за ову причу Дашины нови тањир, изглед њене кухиње или блазиране реплике у једном иначе празном разговору, али мора се ставити у кожу јунакиње – за Соњу, од неког времена наовамо, ништа од оног што јој се дешава или се само крза о њена чула, није случајно. Све се сплиће у невидљивој аури која нас обавија, и твори узрочно-последичне арабеске: све речи, слике, сећања, искуства... Камо среће да су то само украси бића или бесмислене шаре!

Осетљивији од своје жене, Срђан је такође уживао у лепим стварима, али је имао истанчаније чуло за међуљудске односе, за нијансе и ону танку црту иза које естетa постаје сноб и излаже се ризику да буде смешан.

- Испод нивоа енглеске краљице све је кич – казао је, тобож шаљиво, како би ублажио искрену хвалисавост своје супруге.

Барем је Соња знала да му нису увек цветале руже и да није одувек живео као сад – на нивоу. Заједно су путовали возом по Европи, с јефтином картом за омладину, кад његов отац још није имао приватну ординацију у Женеви. Неретко су спавали у возу и данима се хранили кексом. Тек по који ручак у Мекдоналдсу био им је гозба, што данас не би смела ни да му помене – не пред Дашом.

Добро им иде! И, нашли су се, нема шта, бар кад је реч о „нивоу“. Није Соња желела да памти а камоли да помиње њихове глупе брачне дискусије и Дашине обилне сузе ни због чега, током оних месец дана које је провела с њима у кући. Можда их је управо то и удаљило, то што је Соња била сведок њихових криза. Можда кризе и даље постоје, али нису за публику, јер брачне размирице по себи нису „на нивоу“ једне тако срећне и тако успешне породице.

Соња је волела своје пријатеље Срђана и Дашу, колико год била свесна да их је живот све променио и да никада више неће бити онако блиски кад некад. Знала је њихове слабости, знала и добре стране њихових карактера, у суштини није било разлога да их цензурише. Сами су се изборили за свој друштвени статус и животни ниво – зар да им због тога завиди или замера! Можда им је мало завидела, али само мало. А можда је мало и замerala Срђану што се олако учлањивао у политичке странке: не из уверења, већ да би осигурао инвестиције. Ипак га је и оправдавала оним овешталим „Та-

ква су времена“: знала је да оперише великим новцем у, како се то каже, ризичном пословном окружењу, иако није тачно знала чиме се бави, на чему зарађује. На крају крајева, да је њој самој новац икад био Северњача, и она би га имала у изобиљу, била је сигурна у то. Њене почетне аспирације беху од другачије твари. Уосталом, људи се тако и налазе, због тога се упарују – због истих аспирација.

Када је разговор – ма како уопштен био и ма колико у кругу породице – изгубио замах, старица је поново покушала да стави на тапет српско село.

- Ја сам сељаке упознала још као дете, за време рата. Нису били добри према Београђанима. Ми смо гладовали...

Знајући причу своје мајке, коју је вероватно чуо хиљаду пута, Срђан је хтео да је прекине, а једини начин је био тај да је прекори.

- И зато што један сељак, пре сто година, није хтео да ти поклони јабуку, ти си почела да мрзиш све сељаке. Колико си само загорчавала живот тати кад год је ишао на село да посети мајку.

- Није тачно! Он је ишао сваке недеље док му је мајка била жива, морао је и да јој помаже око пољских радова, а мене је у то време често болела глава. Није се ишло колима, нисмо имали кола као данас, него неудобним, радничким возом. Зар се не сећаш мојих мигрена?

- Немој, немој... Мама! Био сам дете, али добро се сећам твојих суза сваке недеље, и тешких речи. Јадничак је живео распет између супружанских и синовских обавеза. Уопште ниси имала разумевања. А зашто? Зато што си мрзела село и сељаке! Не знам само како је успео да те обрлати да се удаш за њега.

- Твој отац је био згодан човек и доктор. Не оно доктор као лекар, него доктор са докторатом медицинских наука.

Уз то, лепо ми се удварао. Па, која лудача би пропустила такву прилику?

- Јасно, јасно... Поштено и кажеш да је био „прилика“. Вала, не би ме изненадило и да си га одбила сазнавши да је дете са села!

Сида је схватила шта је рекла.

- Зар ти да сумњаш у нашу љубав?! – изговорила је плачевним гласом, али њен порив да буде у праву надјачао је потребу да буде жртва. – Знаш шта, Срђане, ја нисам могла да гледам кад оде у Селевац па коси и копа. Све би му изашли жуљеви на рукама – показује своје дланове Соњи, па јој објашњава као непристрасном сведоку: – Мој свекар је погинуо у рату, и жена му је остала сама, са два детета. Зато је Јордан, кога је сама ишколовала, морао касније да помаже мајци и новчано. Није било мушке руке у кући. Али, ...

- Види, види, како је сад свесна и пуна разумевања.

- Срђане, престани! – интервенисала је Даша, да ли зато што је бајата препирка између мајке и сина није интересовала, или зато што је није одобравала тако, пред неким са стране. Или је, може бити, сматрала да је сурово нападати и преслишавати старицу од осамдесет година.

Није Даша обожавала свекрву, али је била довољно хумана да стане на страну слабијег. Очигледно не зна да деца не штеде родитеље никад, да неразрешени спорови између једне мајке и једног сина никад не губе оптужујући набој, колико год година или памети имали једно или друго.

За разлику од тога, Соњи је јасно да је читава ова дискусија колико озбиљна, толико лакрдијашка – мала представа за присутне. Ако људи нису опростили грешке, време их је заташкало, ране су одавно залечене: тетка-Сида би могла и да прсне у смех и да заплаче за мужем; Срђан би могао демонстративно да устане и оде у кухињу, а могао би и

да окрене на шалу, као што све у вези с мајком, укључујући њене мане које нико не зна боље од њега, гледа кроз смешне наочаре. Он њу, заправо, непрестано задиркује и боцка, мање или више добронамерно. Ипак, сагласна с Дашом да ствар постаје мало непријатна, Соња је покушала да забашури препирку новом причом – кудикамо свежијим утисцима о српском селу.

- У неким стварима село се ништа није променило, у неким другим, није лако ни разумети преокрет. Па, довољно је рећи да је већ свака кућа у којој има младих прикључена на Интернет, а сателитских ТВ антена има више него у граду. С друге стране, сеоска учитељица или лекар и даље примају на дар ћурку, препеченицу или сир, и не треба то да доживљавају као мито. Увредићеш их ако не узмеш, штавише, услуга лекара, учитељице или адвоката неће имати дејства ако се понуда одбије.

- Српска посла! – убацила је Сида на утук сину, сматрајући да ово само поткрепљује њен став, који јој он није ни дозволио да изнесе.

- Сељаци су данас обавештени и добро размисле за кога ће гласати на изборима – наставља Соња, не обративши пажњу на упадицу – њихова политичка опредељења расподељена су врло слично као у граду. Има их који одавно конкуришу за помоћ из иностранства, намењену пољопривреди, и оних који су уредили куће за сеоски туризам, али с друге стране има необичних примера затуцаности и сујеверја... – Изговоривши ову последњу реч схватила је да тера воду на своју воденицу и лецнула се. Зар јој је потребно да и овде, у овом блиставом градском стану, у спокојном дому својих пријатеља, чачка мечку? Неће о себи, даће само уопштен пример: – На Ускрс, наравно, фарбају јаја као сав остали свет. Фарбају их на Велики петак, али не туцају их и не

једу у недељу, него тек од понедељка. Зашто, питала сам прве године, зачуђена. Ако их једу у недељу, кажу, свињама ће изаћи гукe на врату, и нико у селу...

Није стигла да заврши реченицу. У том тренутку изненада је започела тутњава, па треска ту негде, у непосредној близини... Начас збуњени, а потом слеђени, нити су знали шта се збива, нити су могли да се помере с места док је трајало – можда минут а можда само десет секунди. Једино извесно било је то да је демон разарања хрупио у стан или у зграду. Родитељи нису ни стигли да помисле да је тамо негде, иза још целог зида дневне собе, њихово дете с још једним дететом – нису стигли да помисле, а камоли да реагују.

Уследио је неподношљиви мир. Све је стало, исто онако изненада као што је и започело. Требало је да прође још десетак секунди да би им се чула вратила уобичајеној перцепцији стварности, и тек тада су се сви згледали.

- Шта се то десило? – прва се огласила Даша, цурком од гласа и сва пребледела.

Као растрежњени, сви су сада скочили на ноге и појурили кроз врата у правцу одакле им се чинило да је тутњало. Девојчице су такође излетеле однекуд, из дубине стана.

У следећем тренутку шест људских глава, све једна изнад друге попут музичара из Брема, тискало се извирујући из довратка кухињских врата. Зурили су унутра исколачених очију и дословце отворених уста, преко којих су једно по једно стављали руке.

Нова кухиња је пала, viseћи елементи су се свом дужином сурвали на под повукавши са собом не само керамичке плочице него преградни зид. Масивне кутије вукле су у паду једна другу, оставивши затрпану целу просторију: смрскале су се и оне и све што је било унутра, а њихови скелети заглавили се укосо између радне плоче и на-

спрамног зида. Од крша се није ни видео под, само иско-са могла се назрети ванредна смеша од срче, пекмеца, крхотина порцелана, комадића пластике, макарона, опруга, искривљених ножева... Није ни било могуће одједном сагледати сву штету и све тужне детаље овог монументалног лома: свака је учачавао различите појединости. Соњиној пажњи наметнула се шљаштећа славина чији се кљун искривио ка судопери, па једна цигла која је уронила у површину шпорета од витрокерамике, затим коска од пршута која је извиривала из крхотина лакираног медијапана, па спљоштена кантица на радној плочи, испод које је густо маслиново уље направило барицу, сливајући се у онај крш, није се ни видело преко чега... То је учила, а замишљала сву ону стакларију високог дизајна коју су годинама довлачили из иностранства и, како не, сервис од најфинијег енглеског порцелана.

Кад су се укућани добро осведочили шта се десило, започела је општа граја: после првог утиска вратила им се моћ говора. Како? Зашто? Ко је крив? Ако је лоше постављено, како је могуће да се досад држало? Код Даше је одједном про-радио накнадни страх.

- Хвала ти, Боже, што се нико није затекао унутра. А ја све терала децу да праве сендвиче – крсти се и погледује увис, гестом којим из ње говоре њени преци. – Хвала ти, Боже, и Свети Димитрије, што их нисам послала у сигурну смрт.

Откуд сада Свети Димитрије? – пролетело је Соњи кроз главу. Код Срђана и Даше никад се није славила слава нити се помињао ма који светац. Он се одувек изјашњавао као атеист, а она као агностик, злу не требало: потицала је из породице убеђених комуниста, а одшкринута враташца за Свевишњег или неку другу наднаравну силу, била су мера њене младалачке побуне против родитеља.

- Смири се! – интервенисао је Срђан ставивши жени руке на рамена.

Девојчице, згрануте као и одрасли, нису могле да се одвоје од групе која се сада узмувала у ходнику испред кухињских врата.

- Чудо да још није дотрчао комшилук – приметила је Сида.

Руку на срце, старица је стоички поднела потрес. Није пала у фрас, што би се могло очекивати од жене која је целог живота скретала на себе пажњу, бивала највећа жртва у свакој невољи и кваритељ забаве кад год је неко други предњачио у весељу. Соња је добро познавала Сиду, највише из Срђанових младалачких поверавања: он је дуги низ година био киван на мајку и озлојеђено сецирао њен карактер.

- Зарићи су код ћерке, у Америци – разјаснио је, одсутно.

Стан заузима цео четврти спрат, последњи у предратној згради, а Зарићи живе испод, на трећем. Ако је неко и чуо треску, чуо ју је утишану сордином од међуспратних конструкција.

- Смирите се сви, да видимо шта нам је прво чинити – проговорио је из Срђана глас разума, схватио је ваљда своју улогу: глава породице и, уз то, једини мушкарац у овом мизансцену који је режирала зла срећа.

- Да ли да ишта дирамо? – Даша се повратила из мистичког заноса и укључила свој оперативни програм за решавање проблема. – Дај да фотографишемо. Кога позвати? Полицију? Осигурање? Извођаче радова?

Видевши да су се домаћини прибравили након ударца, Соња је одлучила да сместа крене. Јесте јој жао пријатеља, али, шта она ту може? Нема снаге, заиста нема, да даље учествује у овој ванредној ситуацији која ће потрајати, која ће исцрпсти целу породицу. Колико год јој била блиска, то ипак није њена породица нити је њен овај проблем. Они сад имају по-

сла, пуне руке посла, што их и тера на трезвеност, док у њој узнемиреност расте: наврли су јој слике и потреси из пролећа 1999, кад је још живела с родитељима у дну Бирчанинове, у последњој стамбеној згради крај војних објеката. Кад се све оно окончало, бука утихнула а бес Милосрдног анђела уминуо, оцу је, дан после тога, пукло срце од удара какав ни Голијат не би преживео.

Нема сада ни паметан савет, ни речи утехе: за Срђана и Дашу новац није највећа брига, њима се није срушио свет због издатака који им следују. Неко је поменуо осигурање, институцију у коју је већи део становништва, током изнурујућег рушења државе, изгубио поверење. Они нису! Ово што их чека и што ће трајати недељама, можда месецима, пре свега је деранжман, а у претрпљеном страху и она сама је учествовала. Штета је начињена, завршило се!

- Идем! – било је све што је рекла, да сви чују, и затворила за собом улазна врата.

У лифту још не може ни о чему да мисли. Пре једног сата ушла је овамо са жељом да се опусти и смири у топлом гнезду својих пријатеља, да би изашла потпуно растројена. Изашла је без правог поздрава, као да бежи, знајући при том да је требало да остане, да засуче рукаве и да им помогне, а само је излетела изговоривши се пред собом да је паметније да не прави гужву. У суштини се извукла, као подлац.

Нашавши се на улици већ је презирала себе: сустигло ју је, јурећи за њом низ степенице, неподношљиво осећање кривице. Мислила је, током првих корака ка колима паркираним у суседној улици, да је пала на простом испиту цивилне културе, да је крива што није остала, што није показала неопходну солидарност према пријатељима у невољи. Међутим, није било потребно ни да стигне до ћошка да би јој кривица показала своје право лице. То што је побегла,

мање-више... Сва пометена, почела је сада да трчи, бежећи и од саме себе. Она је била узрочник несреће! Крива је што је уопште свраћала код њих.

Чудни су људски механизми самооптуживања, баш као и самооправдања. Соња одједном, као да јој је пукло пред очима, поуздано зна да је донела са собом, у свом телу или у психи, детонатор зле среће, и да га је активирала несмотреном мишљу. Шта је имала да помиње гукe на свињама! Мада, и да их није помињала... И нехотице, она привлачи, већ месецима, све што је погубно и срамно, ружно и опскурно. Али досад је мислила да се то само њој дешава, да је она сама једина жртва мрачних сила које су се око ње сплеле у нераскидиво врзино коло. Каква будалаштина! Какве силе!? Застала је. Поштено говорећи, дошла је у спокојни дом својих пријатеља с набојем негативних мисли, негативне енергије, као врећа несреће завезана при врху. Ништа није хтела да говори о себи, а онда је оно пукло, врећа се развезала... Како је само смела да их посети, да их изложи толиком ризику!? Сви ми поседујемо енергију која струји и преноси се на околину; као што је веселост заразна исто је и тмуша, исто и страх, колико год их ми прикривали снагом воље.

И тако је Соња, побегавши са места разарања и журећи да се склони у металну каросерију аутомобила, схватила, после месеци стрепње за своју личну добробит, да је, поред свега, постала и баксуз.